

Sermayeye Karşı Dayanışma, Otoriterleşmeye Karşı Demokrasi Mücadelesi...

SALGIN SONRASI DÜNYA DÜZENİ DEĞİŞECEK Mİ?

EMO İzmir Şubesi tarafından düzenlenen ve Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Öncü'nün konuşmacı olarak katıldığı "Covid 19 Pandemisi Sonrası Yeni Dünya Düzeni" başlıklı çevrimiçi söyleşi, 16 Mayıs 2020 tarihinde gerçekleştirildi. EMO İzmir Şubesi'nin Youtube kanalı üzerinden canlı yayınlanan söyleşi ve sonrasında bant kaydı, 3 bini aşkın kişi tarafından izlendi.

EMO İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Şebnem Seçkin Uğurlu'nun açılış konuşmasıyla başlayan söyleşide Prof. Dr. Ahmet Öncü, salgın dönemde yaşanan gelişmelere değinerek, salgın sonrası yaşanması beklenen değişimleri anlattı. Dünya genelinde salgın sonrası "normalleşme" adına atılması gereken adımların tartışıldığını hatırlatan Öncü, ekonominin eski haline dönmesine yönelik liberal ekonomistlerin öngörülerini ve önerilere üzerinden yürütülen tartışmaları özetleyerek sunumuna başladı. Normalleşme tartışmalarına paralel olarak Dünya Sağlık Örgütü'nden (DSÖ) ise virüsün hiçbir zaman ortadan kaybolmayabileceğine ilişkin uyarılar geldiğine değinen Öncü, DSÖ Acil Durumlar Birimi Başkanı Dr. Mike Ryan'ın "Bu virüs toplumlarımızda yeni bir endemik virüs halini alabilir ve virüs hiçbir zaman ortadan kaybolmayabilir. Gerçekçi olmamız çok önemli. Bu hastalığın ne zaman ortadan kaybolacağını hiç kimsenin öngörebileceğini düşünmüyorum. Bu konuda sözler ve tarihler vermek mümkün değil. Bu hastalık uzun vadeli bir soruna dönüşebilir de dönüşmeyebilir de" şeklindeki ifadelerini hatırlattı. Aşı çalışmalarına ilişkin bilgi vererek sunumuna devam eden Öncü, dünyanın aşıya ilişkin iki temel seçenek arasında seçim yapması gerekeceğine değindi. İnsanlığın büyük ilaç şirketlerin kontrol ettiği piyasa sistemin sür-

dürülmesine karşı başka bir seçeneği de olduğunu şu ifadelerle anlattı:

"Mümkün olan ikinci gelecekte, özel tekellerin büyük ölçüde kamu kurumları tarafından üretilen bilimsel bilgiden yararlandığı mevcut sistemin amaca uygun olmadığını kabul edeceğiz. Grip aşısının yıllık üretimini kolaylaştıran ve kâr amacı gütmeyen küresel sistem gibi alternatif bir sisteme geçeceğiz."

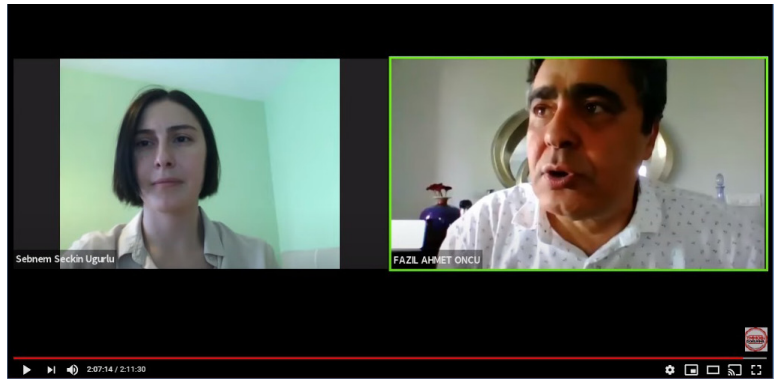
"Uluslararası İlişkiler Değişti"

Tartışmalarının geliştirilecek aşının nasıl dağıtılacağı veya satılacağına odaklandığını ifade eden Öncü, Avrupa'nın en büyük ilaç şirketinin geliştirdikleri aşığı öncelikli olarak ABD'de gönderileceğini açıkladığını hatırlatarak, Avrupa'da "aşı milliyetçiliği" olarak nitelendirilebilecek tepkilerin oluştuğunu belirtti. İtalya'ya Çin, Rusya ve Vietnam'ın tıbbi malzeme, Küba'nın ise doktor gönderdiği hatırlatan Öncü, "Virüsün yayılma hızının kendi ülkesinde yavaşlamasıyla Çin, 82 ülkeye test kiti, solunum cihazı ve koruyucu giysi desteği sağladı.

Çin, İtalya'ya 300 doktor ve tonlarca tıbbi malzeme gönderdi. Peki ya Avrupa? Çin ile karşılaştırıldığında, İtalya'nın Avrupalı komşularının desteği daha mütevazı kaldı" dedi. Avrupa Parlamentosu Sosyal Demokratlar Grubu üyesi Elisabetta Gualmini basına yansıyan "Pandeminin başlangıcında AB'nin geç kalan ve yavaş tepkisi bizi oldukça hayal kırıklığına uğrattı" ifadelerini de hatırlattı.

"İlaç Tekelleri Koruma Altında"

ABD'nin Biyomedikal İleri Araştırma ve Geliştirme Kurumu'nun (BARDA) ilaç şirketine sağladığı kaynaklara karşılık, üretimin öncelikli olarak ABD'ye satılmasını şart koştuğu anlatan Öncü, pandemiyi uluslararası ilişkileri de değiştirdiğini ifade etti. Salgın sonrasında da büyük ilaç tekellerinin, "haklarını korumada" ısrar edeceğini ve ABD ve AB'nin ilaç şirketlerine destek olacaklarının görüldüğüne vurgu yaptı. Dünyanın en azından bu iki bölgesinde ilaç geliştirme konusunda kamucu politikalara dönüşmesinin beklemediğini ifade eden

Öncü, “İlaç geliştirme için şirketlere devlet yardımlarının ve kamu kaynaklarının aktarılması gündeme gelebilir ama esas itibarıyla tekelleri hakları, patent haklarının garantiye alan kar amaçlı bu yapı ile salgınla mücadele edilmeye çalışılacağı anlaşılıyor” diye konuştu.

“Petro-Doların Yerini Çatışma Alabilir”

Konuşmasında ABD'nin küresel ekonomi üzerindeki asıl gücünün petrol ticaretini kontrol altına tutabilmesi ve bu ticaretin bütünüyle dolarla yapılması olduğunu ifade eden Öncü, salgın ile birlikte başta Çin olmak üzere imalat sanayinin petrol talebinin düşmesinin kriz yarattığını kaydetti. ABD'nin petrol üretiminin düşürülmesi talebinin Rusya'nın kabul etmesiyle petrol fiyatlarının düştüğünü hatırlatan Öncü, “Petrol ticaretinin bu kadar düştüğü koşullarda doların dünya rezerv parası olma konumunu düdüremeyeceği ifade ediliyor. Ünlü İktisatçı Michael Hudson ‘petro-dolar’ kavramının artık neredeyse geçerli olmadığı söylüyor. Bu koşullarda ABD finans sistemini ayakta tutan tek şey bundan böyle askeri güçle zorbalığın kullanılması olacaktır” ifadeleriyle durumu yorumluyorlar” diye konuştu. Ekonomistlerin durumun geçici bir dönem olarak nitelendirmediğine vurgu yapan Öncü, ABD'nin dünya genelinde gücü daha fazla çatışma ve silahla korumaya çalışacağı bir döneme girildiğine vurgu yaptı.

“Piyasa, Liberal Demokrasiyi Yok Ediyor”

Salgının ekonomik etkilerine de değinen Öncü, 2019'un Son Çeyreğinde küresel borç yükünün 250 trilyon dolarla rekor seviyeye tırmandığına vurgu yaparak, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) merkez bankaları açıkladığı düşük faiz oranlarının şirket borçlarındaki risk büyüttüğü uyarısına dikkat çekti. ABD, Çin,

Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya ve İspanya gibi büyük ekonomilerdeki şirket borçlarının yaklaşık yüzde 40'ına denk gelen yaklaşık 19 trilyon dolarlık bölümünün temerrüde düşme riski taşıdığına vurgu yaptı. Liberal ekonomistlerin bile kapitalist ekonominin eşitsizlik doğurduğu ve demokrasiye zarar verdiği yönelttik eleştirilerde bulunduğunu hatırlatan Öncü, Financial Times yazarı Martin Wolf şu sözlerini hatırlattı:

“Herkes artan zenginlikten pay alabileceklerine dair sağlam bir güven veren dinamik bir kapitalist ekonomiye ihtiyacımız var. Giderek artan bir şekilde sahip olduğumuz şey, istikrarsız bir kapitalizm, zayıf rekabet, zayıf verimlilik artışı, yüksek eşitsizlik ve tesadüfen değil, gittikçe bozulmuş bir demokrasidir. Bunu düzeltmek hepimiz için bir zorunluluk ama özellikle dünyanın en önemli işlerini yürüten şirketler için bu daha da elzem. Ekonomik ve politik sistemlerimizin çalışma şekli değişmeli, yoksa tümünden yok olacaklar.”

Tüm dünyada iyi bir piyasa ekonomisinin koşullu olarak sunulan liberal demokrasinin gerilediğini onun yerine daha otoriter yönetim anlayışlarının uygulanmaya başladığını hatırlatan Öncü, otoriter anlayışların “popülizm” terimi etrafında açıklanmaya çalışıldığını kaydetti. Ezilen kitlelerin “umut” yerine “öfke” odaklı politikalara yönlendirilerek, eşitsizliğin gerçek nedenlerinin gizlenmeye çalışıldığını ifade eden Öncü, Akeel Bilgrami'nin “Umut siyasetine karşı öfke siyaseti olarak yaygın biçimde kullanılan popülizm terimi, sıradan insanların hayal kırıklığının altında yatan nedeni gizleyen, genellikle aşağılayıcı bir şekilde kullanılır” ifadelerini hatırlattı.

Konuşmasında, Giorgio Agamben'in salgın dönemi kaleme aldığı yazısında salgın döneminde

uygulanan tedbirlerin istisna olmaya çağrı uyarısı yaptığını hatırlatan Öncü, Agamben'in Anayasal haklarının askıya alındığı, yargı bağımsızlığının hiçe sayıldığı “istisna” uygulamaların; otoriterleşme eğilimi gösteren hükümetlerin yönetme biçimine uygun olduğunu ifade ettiğini bildirdi. Hukukun dışına çıkabilmek için onu yeniden şekillendirebilme olanağı bulunan devletlerin, “özel hal”, “olağanüstü hal”, “istisna hali” gibi kavramları kullanarak, uygulamaları kalıcılaştırılma olanağı bulunduğuna vurgu yaptı.

Asya'nın Yükselişi

Salgının, ekonomik olarak ilk etkilenen bölge olan Asya'nın önünü açtığını ifade eden Öncü, küresel tedarik zincirlerinin yaşadığı değişimi şöyle anlattı:

“Tedarik zincirlerinde büyük bir yeniden yapılanma görebiliriz: üretim ve tedarik son kullanıcılara yaklaşabilir ve şirketler tedarik zincirlerini yerelleştirebilir veya bölgeselleştirebilir. Bu değişimin, büyüyen bir orta sınıfın kendi üretim talebini yarattığı Asya'da özellikle belirgin hale gelmesi muhtemeldir. Asya ticaretini son on yıldır yönlendiren bölgeler arası ticaret, Asya'daki toplamın neredeyse Avrupa'daki kadarını oluşturuyor.”

Konuşmasını Kojin Karatani'nin “Dünya Tarihinin Yapısı: Üretim Tarzlarından Mübadele Tarzlarına” eserinden alıntılar yaparak sürdüren Öncü, kapitalizmin sermaye ve ulus devletten oluşan sıkı bir borromean düğümüne benzetildiğini ifade etti. Bu düğümün ulus devletler tarafından değil, küresel kapitalist sistemi tarafından üretilen bir yapı olduğuna vurgu yapan Öncü, “Kapitalist dünya sistemine devlet olarak katılabilmeyen birinci önkoşulu diğer devletlere karşı ilan edilen egemenlik, ikinci önkoşulu ise devletin toplumsal oluşumu sermaye-ulus devlet olarak inşa

edebilmiş olmasıdır” diye konuştu. Karatani'nin mübadele tarzları kuramına ilişkin konuşmasında ayrıntılı bilgiler veren Öncü, küresel kapitalizmin evrelerini de anlattı. Öncü, sunumunu ulus devletin Fransız Devrimi sonrası sermaye tarafından inşa edildiğine vurgu yaparak tamamladı.

Sunumun ardından katılımcıların soruların da yanıtlayan Öncü, önümüzdeki dönemde salgın ile mücadelede ABD ve Çin eksenli iki siste-

min rekabet etmesinin beklendiğini ifade etti. Bazı kamucu yaklaşım içeren sistem ile ABD'nin öncülük ettiği kapitalist sistemin rekabetine şahit olacağımızı belirten Öncü, “emperyalizm” çağı içinde yeni bir dönemin oluşacağı tarihsel bir kırılma eşiğinde olduğumuza vurgu yaptı. Batı ülkelerinde “öfke” siyaseti, Asya ülkelerinden ise “umut” siyasetin yükseleceğini ve rekabetin bu iki anlayış arasında olmasının beklendiğini kaydetti. Bu iki

anlayış dışında insanlığının, gezegeni, doğayı ve kendini korumak için üçüncü bir yol bulabileceğini ifade Öncü, önümüzdeki dönemde sermayenin karşısında “dayanışma” otoriterleşmeye karşı “demokrasi” taleplerinin yükseltileceği yeni bir “normalleşme” süreci beklentisini de ifade etti.

Söyleşinin video kaydını aşağıdaki bağlantıdan izleyebilirsiniz:

<http://youtu.be/MXV6W3mjOFE>